

İDEAL KÜTÜPHANE

ALBERTO MANGUEL

İDEAL kütüphanenin kapısının üstünde Rabalais'nin düsturunun değiştirilmiş hali yazılıdır: "Iysce Que voudra"

"Ne istersen oku." İdeal kütüphane hem sanaldır hem maddi. Her teknolojiye, her muhafazaya, metnin her tezahürüne izin verir. İdeal kütüphaneye kolayca erişilir. Okur ile kitaplar arasında yüksek merdivenler, kaygan gezinti yerleri, kafa karıştırıcı kapı çokluğu, caydırıcı bekçiler olmamalı. İdeal kütüphanenin, Paris'teki Ulusal Kütüphane'de yası tutulan Salle Labrouste'taki gibi, kolluklara ve eğimli bir sırta sahip, rahat ama destek verici koltukları olmalı. İdeal kütüphanenin, tercihen pürüzsüz deri üstlü büyük, rahat masaları, elektronik donanım için prizleri (tamamen sessiz çalışmaları şartıyla) ve insana Colegio Nacional de Buenos Aires'in yeşil-cam okuma lambalarını hatırlatan yumuşak, tek kişilik ışıkları olmalı. Richard de Fournival 1250'de ideal kütüphaneyi bir *hortus conclusus*, yani duvarlı bahçeyle mukayese etmişti. İdeal kütüphanenin tuğla ya da ahşaptan ılık duvarları ve aynı zamanda huzur verici manzaralara açılan serin camları vardır. İdeal kütüphane asla tamamen *conclusus* bir *hortus* değildir. İdeal kütüphanede daha ziyade kitap vardır ama sadece onlar yoktur. Aynı zamanda haritaları, resimleri, nesnelere, müziği, sesleri, filmleri ve fotoğrafları da toplar. İdeal kütüphane, kelimenin en geniş anlamıyla bir okuma yeridir. İdeal kütüphane her okurun oradaki kitap raflarına erişebilmesine izin verir.

Okura, şans eseri karşılaşma özgürlüğü tanınmalıdır. İdeal kütüphanede her bir raf, okurun kolunun uzanacağı seviyededir, uzanımından daha yüksek ya da alçak değildir, ideal kütüphane, akrobat gerektirmez. İdeal kütüphane hiçbir zaman fazla sıcak ya da fazla soğuk değildir. İdeal kütüphane, etiketlenmeden düzenler. İdeal kütüphanenin hiçbir bölümü nihai değildir. İdeal kütüphanenin haritası, kataloğudur. İdeal kütüphanede yiyecek, içecek ve fotokopi makinelerine kolayca ve bolca erişim

vardır. İdeal kütüphane hem gözden uzaktır hem halka açıktır, hem mahremdir hem toplumsal ilişkiye açıktır, meditasyon ve diyalog için yapılmıştır, cimridir ve cömerttir, hikmet sahibidir ama sorgular, bolluğun umutsuzluğu ve henüz okunmamış olanın umuduyla doludur. İdeal kütüphane mümkün olan her kitabın vaadini içinde taşır. İdeal kütüphanedeki her kitabın bir başkasında yankısı vardır.

İdeal kütüphane bitmek bilmeyen, hep yenilenen bir antolojidir. İdeal kütüphanenin kapanma saati yoktur. İdeal kütüphane kitaplarına not almaya izin verir. İdeal kütüphane hem popüler hem gizlidir. Bütün bilinen klasikler ile sadece birkaç okurca bilinen klasikleri içerir. İdeal kütüphanede Dante'nin *Commedia'sı* Phil Cousineau'nun *Deadlines*'inin, Montaigne'in *Denemeler'i* Eduardo Lourenço'nun *Montaigne'inin*, Flaubert'in *Madame Bovary'si* Edgardo Cozarinsky'nin *The Bride of Odessa'sının*, Dostoyevski'nin *Karamazov Kardeşler'i* Lâzlo Flöldenyi'nin *Dostoyevsky Reads Hegel in Siberia and Bursts into Tears*'inin (Dostoyevski Sibiry'a da Hegel Okuyor ve Gözyaşlarına Boğuluyor) yanı başında durur. İdeal kütüphanede okurun görevi, kurulu düzeni altüst etmektir. İdeal kütüphanede kitapların sayısı değişir. İskenderiye Kütüphanesinde yedi yüz bin parşömen tomarı olduğu söylenir; Jorge Luis Borges'in kitap raflarında yalnızca beş bin cilt bulunuyordu; çocuklar için Birkenau temerküz kampının ise, her gece farklı bir yere saklanması gereken sekiz kıymetli kitaplık gizli bir kütüphanesi vardı. Duvarlar, raflar ve kitapların dışına bile inşa edildiği zaman, ideal kütüphane zihindedir. İdeal kütüphane, hatırlanan kütüphanedir. İdeal kütüphane, fark edilebilir bir başlangıcı ve tahmin edilebilir bir sonu olmayan devamlı bir metni akla getirir. İdeal kütüphanede yasak kitap da yoktur, tavsiye edilen kitap da. İdeal kütüphane Aziz Hieronymus ve Noam Chomsky'ye aşinadır. İdeal kütüphanede hiçbir okur istenmediği duygusuna kapılmaz.

İdeal kütüphanede her sayfa ilktir.

Sonuncu olan yoktur. Paul Valery'nin beyindeki kutuları gibi, ideal kütüphanenin de üzerinde şunlar yazan bölümleri vardır: Daha elverişli bir durumda çalışmak. Asla akla getirilmemek. Daha fazla araştırmak yararsız. İçeriği incelenmedi. Anlamsız iş. Ancak ikinci bir hayatta incelenebilecek bilinen hazine. Acil. Tehlikeli. Hassas. İmkânsız. Terk edilmiş. Temkinli. Bırak bunu başkaları yapsın! Güçlü nokta. Zor vb. İdeal kütüphane Babil'in lanetini etkisizleştirir. İdeal kütüphane, bir toplumun temsil ettiği her şeyi simgeler. Bir toplum kim olduğunu bilmek için kütüphanelerine güvenir, çünkü kütüphaneler toplumun hafızasıdır. İdeal kütüphane daha fazla fiziksel yer talep etmeden sonsuz şekilde büyüyebilir ve daha fazla fiziksel zaman talep etmeksizin her şey hakkında bilgi sunabilir. İdeal kütüphane, güzel bir imkânsızlık olarak, zamanın ve uzamın dışında vardır. Kemik saklanan kadim yerlerde "Sen neysen, biz de vaktiyle oyduk; biz neyse, sen de o olacaksın" yazılıdır. Aynı şey ideal kütüphanenin kitapları ve onların okurları için söylenebilir, ideal kütüphane ölü kemiklerin bulunduğu bir yer değildir, ilk kütüphanelerden bazılarında, dünyadan ayrılmış ruhlara ölümler krallığında rehberlik etsin diye kitaplar veren Mısırlı rahipler göz kulak olurdu. İdeal kütüphane de bu ruh rehberliği işlevini sürdürür. İdeal kütüphane koleksiyonunu hem yeniler, hem muhafaza eder. İdeal kütüphane akışkandır. Kendi başlarına ideal kütüphane olan bazı kitaplar vardır. Örnekler: Melville'in *Moby-Dick'i*, Dante'nin *Commedia'sı*, Chateaubriand'ın *Mémoires d'outre-tombe'u*. İdeal kütüphanede pusula gerekli olmaz. Fiziksel görünüşü, aynı zamanda entelektüel yapısıdır. İdeal kütüphanenin mimarı öncelikle ideal bir okurdur. Her zorbanın imkânsız görevi, ideal kütüphaneyi yok etmektir. Her okurun imkânsız görevi, ideal kütüphaneyi yeniden inşa etmektir. İdeal kütüphane (her kütüphane gibi) sadece sizin için yazılmış hiç değilse bir satır içerir. Z